

הַלְבוּת שֶׁת סִימָן שֶׁנַח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק עב]

יִתְרַ מְבִית־סְאֵתִים אָסוּרִים³²].

33) ובביה"ל לקמן (סי' שנט ס"א ד"ה רחבה) כתב, שמותר לטלטל מקרפף שגודלו פחות מבית סאתים אל הבית, ואם גודלו הוא בית סאתים אסור. והחזו"א (או"ח סי' פח ס"ק יח) תמה על כך שאין לחלק בדבר, ולפי השיטות שאוסרות לטלטל מקרפף שהוא בית סאתים, אסור גם אם הקרפף הוא פחות מבית סאתים. וכתב שכן מבואר במשנ"ב כאן.

ובשעת הדחק התיר הביה"ל לקמן (סי' שעב ס"א ד"ה או) לטלטל מבית לקרפף שהוא בית סאתים אם שני המקומות הם של אדם אחד, או אפילו אם הם של שני בני אדם ועירבו ביניהם, וכן דעת החזו"א (שם ס"ק כו, וסי' פט ס"ק ז) להקל בשעת הדחק.

[משנ"ב ס"ק פג]

וְיֵשׁ לְסַמְךָ עַל זֶה בְּמָקוֹם הַדְּמָקָא³⁴].

34) דעת החזו"א (או"ח סי' פח ס"ק כד) שאין מקום לחלק בין המקום הזרוע לשאר העיר, ואם מקום הזרוע הוא בית סאתים, אסור לטלטל אל הבית גם מהמקום שאינו זרוע [והיינו לשיטות שסוברות שאסור לטלטל מקרפף לבית גם אם הם של אדם אחד, ולהלכה יש להחמיר כשיטות אלו שלא בשעת הדחק, כמבואר במשנ"ב לעיל (ס"ק עז) ובביה"ל לקמן (סי' שעב ס"א ד"ה או)].
ואם המקום הזרוע הוא פחות מבית סאתים, מותר לטלטל גם מהמקום הזרוע אל הבית, שכיון שהמקום הזרוע הוא מיעוט החצר, נחשב גם מקום זה לחצר ולא לקרפף.

32) ואם הזרעים הם יותר מבית סאתים, אלא שהם מחולקים לערוגות וכל ערוגה בפני עצמה אין בה בית סאתים, ויש דרך הילוך ביניהן, כתב בשו"ת חכם צבי (סי' נט) שאם מקום הערוגות הוא רוב הקרפף אסור, אבל אם הוא מיעוט הקרפף מותר, ואין הערוגות מצטרפות להיחשב יותר מבית סאתים. וצידד לומר, שאפילו אם רוחב השביל שביניהן הוא פחות מג' טפחים הריהן נחשבות חלוקות זו מזו, שכיון שהשביל עשוי להילוך, אי אפשר להחשיב את הערוגות שבשני צידיו לאחד מדין לבוד.

אמנם החזו"א (או"ח סי' פח ס"ק כז) כתב, שאם הזרעים עשויים ערוגות ערוגות הסמוכות זו לזו, יש להחשיב גם את המקום שבין הערוגות כגינה, שכיון שאין דרך לדור במקום זה הריהו נחשב לקרפף, וקרפף וגינה מצטרפים להיחשב בית סאתים במקום אחד. עוד כתב, שאף אם אין הערוגות רוב המקום המוקף אלא בצירוף המקום שביניהן, יש לצרף את המקום שבין הערוגות אל הערוגות, ונחשב שרוב המקום המוקף זרוע ואסור. וכן כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' רו), והוסיף שגם אם הערוגות הן של שני אנשים הן מצטרפות ואסור.

[משנ"ב ס"ק עז]

וְאֶפְלוּ בְּקֶרְפֵף פְּחוּת מְבִית־סְאֵתִים, וְאֶפְלוּ הֵן שְׁלֵ אָדָם אֶתְד³³].

הלכות שפת סימן שנה

באר הגולה ריג

פ שם ודל שאנ מקרא
לאלא ר"ש
ורמב"ם פסקו טו
צ טור לודת תרי"ם
ק שם כ"ד קרבא

(ט) נְנַרְע מְעוּט, (ע) אַם אִין בּוּ אֶלָּא סַאֲתִים (עא) מְתָר, (עב) יוֹתֵר מִסַּאֲתִים (ט) אֹסֵר: (עג) יֵשׁ מִי שֵׁשׁ לוֹ (י) גְּנָה בְּחֶצְרוֹ, אַם הוּא רַב הַחֶצֶר, (עד) אֶפְלוּ אִין בַּהּ (עה) אֶלָּא בֵּית־סַאֲתִים (עו) לֹא יִטְלֹטֵל (עז) מִמְּנוֹ וּמִן הַחֶצֶר (יב) לְבִית; (עח) וְאִם הוּא יוֹתֵר מִסַּאֲתִים, לֹא יִטְלֹטֵל בַּהּ וּבְחֶצְרָא (עט) אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת; וְאִם הִיא מְעוּט הַחֶצֶר, (פ) מַה שֵׁשׁ בַּהּ יוֹתֵר מִסַּאֲתִים (פא) אוֹסֵר כָּל (יג) הַחֶצֶר; וְאִם יֵשׁ בַּהּ סַאֲתִים אוֹ פָחוֹת, (פב) אֹסֵר לְהוֹצִיא (יג) (פג) מִמֶּנָּה לְבִית: יֹא קַרְפָּף יוֹתֵר מִבֵּית־סַאֲתִים שֶׁהָקָף

בְּאֵר הַיֵּטֵב

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

מפוקם אחר בין משני מקומות, אבל אם הנרוע מונע נאם בעטורף כל הנרוע יהיה יותר מסאתים אבל אין בית סאתים במקום אחר, ואפלו אם אין ביניהם ג' סתמים, יש להקל דלא אמרנו לבד, שהגבל שבין ערובה לערובה להלוף הוא עשוי הלפך לא אמרנו לבד. וכן שם מ"ש על דברי הנכרי שמואל סימן רנט:

מפוקם אחר בין משני מקומות, אבל אם הנרוע מונע נאם בעטורף כל הנרוע יהיה יותר מסאתים אבל אין בית סאתים במקום אחר, ואפלו אם אין ביניהם ג' סתמים, יש להקל דלא אמרנו לבד, שהגבל שבין ערובה לערובה להלוף הוא עשוי הלפך לא אמרנו לבד. וכן שם מ"ש על דברי הנכרי שמואל סימן רנט:

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

יש יותר מבית סאתים: (ט) נְנַרְע מְעוּט. נרצה דהוא הדין (סד) מקצה על מקצה: (ע) אַם אִין בּוּ. רוצה לומר, במקום הנרוע: (עא) מְתָר. דאין כח במעוט לבטל הרב שהקף לדירה, והמעוט עצמו (סה) גספן מתר, דלוי יתא דלגבי דידה נתבטל המחיצות שהקפו לדירה, גספן לאו מידה הוא, דהא בית סאתים לא צריך הקף לדירה: (עב) יוֹתֵר מִבֵּית־סַאֲתִים אֹסֵר. לטלטל בכלו, (סו) דהמעוט אסור, כיון שיש בו יותר מבית סאתים אינו נתר בלא הקף לדירה, ונרעים מבטלים מחיצה של דירה, ורב הקרפף גספן נאסר מפני שהוא פתוח ופרוץ ונרעים שהוא מקום אסור: (עג) מִי שֵׁשׁ לוֹ גְּנָה נְכוּי. אף שכתב נתבאר כל זה פסיעף הירושלמי לענין קרפף, מכל מקום חזר המחבר ושנה דין זה לענין חצר, לאשמיעינן דהשם שרועים מבטלי מחיצות של קרפף שהקפו לדירה, כמו כן מבטלי מחיצות (סו) של חצר, ולא אמרנו דחצר חשיבא טפי ולא מתבטל בשביל נרעים, ועוד הוסיף לכאר קסיעף זה לענין טלטול מן החצר לבית, וכמו שכתב: (עד) אֶפְלוּ אִין בַּהּ. רוצה לומר, (סא) בכל החצר: (עה) אֶלָּא בֵּית־סַאֲתִים. והוא הדין (סט) פחות: (עו) לֹא יִטְלֹטֵל נְכוּי. דבבית חצר בעצמו בנדאי מתר לטלטל בכלו אפלו במקום הנרעים, דאף שרועים מבטל מחיצות של דירה, בנה שאין בה אלא סאתים הרי לא קענין הקף לדירה: (עז) מִמְּנוֹ וּמִן הַחֶצֶר. דכיון דנתבטל הקף של דירה, תרי כל החצר בקרפף ועלמא, שאסור לטלטל ממנו לבית וכן מן הבית לתוכה, ואפלו בקרפף (ט) פחות

שְׁעַר הַצִּיּוֹן

(סד) פשוט בסבא דנוקא מעוט שאינו נרוע בטל לגבי רב, וכן כתב בספר גאון יעקב: (סה) פן כתבו הרמב"ם ושאר פוסקים, ודלא כט"ז, וכבר השיגוהו האחרונים: (סו) מבאר בפוסקים: (סא) ה"א"ש מסתפק בזה, דאפשר מחיצות של חצר לא מבטלי משום נרעים. וטור, אחר שהביא דכריו כתב: וטוב להחמיר, והמחבר סתם בפשיטות דדין חצר דין קרפף, ומדברי המגן אברהם משמע דהוא מחמת ספק. ולענין דעמי דאין זה פסק, מאחר שהרשב"א כתב להדיא בעבודת הקדש דדין חצר דין קרפף, וכן כתב להדיא הירשב"א בחדושיו ברף כג דינאי דרבי יהודה בן בבא, עין שם, וכן מוכח בפירוש רבנו גנאול דבבבית המתחיל יטע רבו תרי חצרות, וביותר ברף כה גבי מעטו באילנות, עין שם בדבריו, וכן מוכח מר"ם מ"ג, שם באספת זקנים כבא בתרא כ"ד, עין שם, ואספן בנדאי לא מברעא ספקא דר"א נגד כל הני רבנותא: (סב) מאמר מרדכי ושאר מפרשים: (סג) שם, וכן כתב הגר"א: (ע) דקלמפה בסוף השעיר: (עא) מבאר בפוסקים: (עב) אחרונים: (עג) אחרונים: (עד) מגן אברהם וט"ז, וכן מבאר בנרמב"ם בפירוש דברי הטור וכן כתב הפ"ח. ודברי המגן אברהם מגממין בזה, וכבר עמד עליו במאמר מרדכי, עין שם: (עה) מרדכי ותוספות פ"ט עמוד א דבבבית המתחיל רב, וכן כתב שם הירשב"א לדבר ברוך: (עו) שאף המרדכי מודה בזה ונהאז מקל עוד יותר, שאף מן הגנה מתר להכניס לבית, דמבטלי לגמרי לחצר ובדקלמפה, וכן הקריע הגר"א ובספר ש"תן עצי ששים: (עז) מגן אברהם ויבדע המרדכי. ובאמת לא יחידה הוא, דגם בהר"ש מוכח דסבירא לה דבזה מותר אף מגנה לבית, וכמו שבאר שם בלשונו דאין להביא ראיה להחמיר וכו' דשאני התם דכיון דמעוט נרוע לא חשיב ובטיל אבל וכו', עין שם וכן משמע גספן לכאורה מלשון התוספות דבבבית המתחיל 'לא שכתבו דכיון שהוא פחות מבית סאתים לא חשיב ובטיל לגבי רב; ויש לדחות קצת, דכנתנן רק לענין שלא יאסר מעוט הנרוע לרב שאינו נרוע, עין שם היטב, וכן משמע מרש"י דבבית המתחיל דלא הוי, עין שם, וכן מוכח בירושלמי שכתב זה לשונו: פיון דאיבא תרמי למעלייתא וכו', לא נעקר מחיצות מתורת דירה כלל והוי כחצר גמור, עין שם. ובאמת אין לנו מי שעומד נגד שיטה זו רק הטור, ולקלא שלא השגיח על שיטת הרא"ש בזה, ועל פ"ל פנים בשעת הדחק בנדאי יש להקל ככל הני רבנותא:

הלכות שבת סימן שנח

לדידה (פד) ונגנסו בו מים, (פה) ואם ראויים לשתייה (פו) אין מבטלין הדירה, אפלו אם המקום שנתפשטו שם (פז) יותר מסאתים ואפלו הם עמקים הרבה, (פה) ואם אינם ראויים לשתייה, (פט) *דינים בנרעים; (צ) *שהוא

ר שם כמאמר שם פברוש ר"י

באר היטב

ממנו לבית, שגם מהחצר אסור. וכתב המ"א: ומיהו אם הגנה פוחתה מבית סאתים שרי לטלטל מגנה לבית, דכטיל לגבי חצר, דאינה חשוכה להיות לה שם

באר הלכה

משנה ברורה

(עמ) הוא בשאין מחיצה בין החצר למקום הנרעים, ואם יש מחיצה³⁶, אין חלק אחד שיהך לחברו כלל, ואם-כן חלק החצר דינו כחצר ומתר לטלטל בכלו וממנו לבית, ומקום הנזרע הוא נדון לעצמו. ואם חלק הנזרע הוא יותר מבית-סאתים, דינו ככרמלית ואסור לטלטל אף בתוכו, וכל-שכן להוציא ממנו לחצר או להסוף, דחצר דינו כרשות-היחיד גמור; ואם הוא רק בית-סאתים או פחות, מותר לטלטל בכלו וכן ממנו לחצר ומחצר לו, חוץ כלים ששכתו בבית אסור להוציא מן החצר לגנה, על-כן ראוי שלא לאכל או לשתות בגנה בשבת³⁷, דאי אפשר לנהר בנה, וכל-שכן באם הוא יותר מבית-סאתים דאסור בטלטול יותר מארבע אמות: **יא (פד) ונגנסו בו מים.** ומ"י שהמים (טל) קרוי וק"מ בתוך הקרפף: **(פה) אם ראויים לשתייה.** לרצה (ע) לשתיית אדם, ויש מקלחין (פל) אף בשראויים לכביסה וכדומה: **(פו) אין מבטלין הדירה.** דאין (פג) לך דירה מעלה מזו: **(פז) יותר מסאתים.** ולא אמרינן דבור גדול כהאי אין דרך לעשות, (פג) דשפיר מצוי דאדם עושה ברכה גדולה של מים לתשמשו. ומבאר בשור דלאו דוקא יותר מסאתים, (פל) אלא אפלו נתמלא כל החצר נמי שרי: **(פה) ואם אינם ראויים לשתייה.** ולא ידך סבא ולעיל, דוקא בשאינם ראויים לא לשתייה ולא לכביסה, כגון שהיו עכורים מאד: **(פט) דינים בנרעים⁴⁰.** משמע מלשון זה דהוא ממש בנרעים, ולכן אם (פס) נתפשטו כרבו, בלו אסור אפלו אין בהם סאתים, ואם במעוטו, אם יש בהם יותר מבית סאתים בלו אסור, וכדלעיל בנרעים. וכתבו האחרונים, דכל זה דוקא בשאין עמק עשירה טפחים בשפתו וגם אין מתלקט עשירה טפחים בתוך הלוח ארבע אמות, דאם עמק עשירה טפחים בשפתו או על-פלגנים מתלקט עשירה בתוך הלוח ארבע אמות, כחלי המים עצמן נעשו מחיצה בין מקום המים לשאר החצר ואין אסור אלא מקום המים עצמו⁴¹. וע"ן באור הלכה: **(צ) והוא שיהא בעמקם עשירה טפחים.** דפחות מעשירה טפחים הוי לה כטיט

הרשב"א בעבודת-הקדש שכתב שהנרעים מבטלין את המחיצות משמע דלעולם אסור, ודמי כמאן דהקף שלא לטע, דירה, וכן כתב בלשון הגה בעל המאור לענין מים הרי הם בנרעים אם אין ראויין להשתמש, ע"ן שם, וכן משמע מלשון פורש רבנו חננאל שכתב: בא נרעים ונתה את ההקפה שהקיפו לשם דירה, ומכל אלה משמע דבדוריתו נתבטל ההקפה לדירה לגמרי, וממילא אפלו נרצה בתוך ההשתמש בו תשמיש דירה דרך פתח הבית הפתוח לתוכה, גס-כן לא מקנה עד שיבנה מתוך לשם דירה, ואפלו אם יסכים בדעתו שלא לררע עוד לעולם, גס-כן לא מקנה במחשבתו לכו, וכעין ש"מ"ן בה כשעור המבאר בסעיף ב. ונראה דאפלו בחצר נמי הדין כן, דכיון שצ"ע, בטיל לה מחיצות שלו והו קרפף בעלמא, ואף דבבבאר מספקא לה להרא"ש ואפלו במקום הנזרע, מפל מקום רב פוסקים חולקין על זה וכמו שכתבו בשערי-הציון. ומכל מקום כחצר פחות מבית-סאתים אפשר דיש לצדד להחיר אחר שנסתלקו הנרעים, ע"ן ברא"ש דמסתפק אם אמרינן כלל לענין פחות מבית-סאתים דנרעים מבטלי לה, והיה דמצד דבבאר להחמיר בנה, מפל מקום בנה שגם נטלו הנרעים וגם הוא תצר ולא קרפף, מהתבאר דהמקל בנה אין למחות בדי³⁹: * **דינים בנרעים.** ע"ן מה שכתבו במשנה ברורה דאם עמקים עשירה טפחים בשפתם הם עצמם נרעים מחיצה, והוא ממגן-ראב"הם כ"ן ושאר אחרונים, וכן כתב עוד בס"מנו שנו סוף קטן ב בשם הר"ב"ד בהשגות פרק טו מהלכות שבת, וכן מצאתי להרשב"א בחידושי קמא דערוה"ן דף יב, וכן פתב גס-כן הירשב"א בסוגין בסבא שניה בשם רבו ונדלא כמו שכתב בסבא הראשונה, ע"ן שם. ומה שכתבתי בד"נא דמתלקט עשירה מתוך ארבע, גס-כן מבאר בגמרא אבדהם בס"מנו שנו והעמיקוהו כפה אחרונים, אכן בירשב"א בסוגין לה סבא שם נמי, דאם היה החצר סוף לעמק שלא עשירה בתוך שלשה טפחים נמי שרי, דהוי ככלדו והרי החצר קמף מחיצה, עד כאן לשונו, וזה דלא כשעורא דמגן-אב"הם, דהא הוא פתב דאפלו אם מתלקט עשירה מתוך ארבע נמי הו מחיצה, וצריך לומר דסב"א לה להירשב"א דלא אמרינן מתלקט עשירה מתוך ארבע אמות רק גבי תל או חרין שהולך בעמק ובלא מים, ובמבאר מחיצתא ט"י, מה שאין כן בשממלא במים כענינו⁴², ולא דמי לבור מלא מים דיתא בגמרא דהוי רשות-היחיד גמור, דשם מנכר ט"י לפי שהולך העמק בשנה, וכע"ן שכתב הרי שגמא בסבא קמיתא, ע"ן שם, ודחק. וצריך עיון למעשה: * **והוא שיהא בעמקם עשירה טפחים.** דעה זו נובעת מדברי הרשב"א בעבודת-הקדש, וכן הסכים המגיד וכן מראין דברי רש"י בסוגיא, וכן הוא משמעות

הירשב"א שם מדקאמר דבפחות מה בטל לחצר [ונדך] קרפף-נתמלא סוף-קטן ו שהוכיח מדברי ההפוך, אינו מוכן: אכן לעמ"ת זה יש באמת כמה ראשונים שחולקין על זה: היר"ש וכפ"י מה שהעתיק בפסקי היר"ש וכמו שכתב בקרבן-נתמלא] והשור, והירשב"א בשם ש' מפרישים, דהא דקאמר בש"ס עמקן לא דוקא, אלא למקומם קרי עמקם, ומשום דלא אפשר למים בלא שום עמק, עד כאן לשונו, והינו אפלו פחות מעשירה טפחים, כדמוכח שם מהירשב"א לפרש זה,

שער הצינן

(עמ) ט"ו וש"א: (עט) בית-מאיר ומההיא דיסקין שנו, ורצה לומר, דאם היו נכנסים מצד זה יוצאים מצד אחר חולקין רשות לעצמן והיו בכלל פרמליטה³⁸) ואסור למלאת מהם, ע"ן שם: (פ) כל משמע ברש"י וכן מבאר להדיא באור נרע שם: (פל) רשב"א בעבודת-הקדש פתב מים הראויין לשתייה ולכביסה, ופשט דאו או קתני, וכן משמע ברמב"ם פרק טו דין ו שכתב סתם 'אם ראויין לתשמיש', וכן פתב במעשה-הלכה בדעת הרמב"ם, אף שלבסוף נדחק משום שלא נהא דברי הרשב"א, וכן משמע לכאורה בירשב"א שלא הזכיר כלל שתייה אלא מים זכים ולא מים עכורים משום דלא חזו לתשמישן של חצר, והינו משום דלא ראוי אף לכביסה, וכדמבאר בעבודת-הקדש. ובאמת סברת רש"י הוא, משום דאדיל לטעמה במשנה ריש פרק עושין פסין דבור הנראה לשתייה אדם משוי למחיצות מקף לדירה, אבל בעמקם כבי תכתבו לעיל בהרבה פליגי עלה וסב"א להו דדירת שצנע פזו לא משוי לה לדירה, ועל-כרחו צריך לומר דהכא לא קפדינן בנה, דהרי בלא זה היה מתחלה מקף לדירה, ולבטל הדירה בשביל זה, על-פלגנים אין סבא שהרי ראויין להשתמש, ואם-כן לא נפקע לגמרי שם דירה מקרפף, והשתא דאתאן להכי, שפיר מצין למימר דאפלו אין ראוי לשתיית אדם אלא לבהמות או לכביסה וכדומה תשמיש החצר אסור-כן לא נפקע שם דירה, דרמיא לנטעים שהם גס-כן לא משוי קרפף מקף לדירה, ואף-על-פ"י כן שחמקף לדירה בלא זה לא מבטלי הדירה בשביל אלוהות, משום דלפעמים נחוצים גס-כן לחצר, וכמו-כן בענינו³⁹. ונראה דיש להקל בהרשב"א וסיעתו, דהא הוא רק ספקא דרבנן: (פג) רש"י: (ג) רבנו חננאל: (פל) וכן פתבו בחידושי גאונים קדמונים [מוכח בראש ספר מעשה-הלכה] בדעת הרמב"ם, אכן סימנן שדעת הר"ב"ד אינו-כן אלא דוקא רבו ולא בלו, ע"ן שם, ועמנו נראה, משום דאין דרך להפך את כל החצר למקוה מים: (פט) טור, וכן פתב הרשב"א בחידושי. ולכאורה הא הרשב"א בעצמו פתב שדוקא שיהא בעמק המים עשירה טפחים, ואם-כן האין מחסר החצר, הא עשירה טפחים נחשב בכל מקום למחיצה, ואם-כן הרי יש מחיצה המפסקת בין המים לחצר? ויש לומר, דמ"י שצד שלא הגיע לגמא שעמקו עשירה טפחים כדון רשות-היחיד היה מתחלה מדרון המתלקט עשירה מתוך תמש אמות ואין זה רשות-היחיד, ואם-כן החצר פרוץ למקום הזה שהוא אסור, ואף-על-גב דבדעת הרשב"א שכל שיש בעמקו עשירה טפחים הוא מותר להשתמש והינו משום שהוא בכלל רפש וטיט, אפשר שפגנתו במקום שאפלו לבסוף גס-כן לא יהיה המדרון בעמקו עשירה טפחים, מה שאין כן בנה שצ"ל-כל-פנים יחד המדרון לעמק עשירה טפחים, כדואי אינו בכלל רפש וטיט⁴²):

הַלְבוּת שֶׁת סִימָן שֶׁנַּח

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה הזרעים]

מִסְפָּקָא דְהַפְקֵל קְנָה אֵין לְמַחֲוֹת קְנָה⁽³⁵⁾.

שאיפילו אם הם פחות מבית סאתים] ואסור להוציא מהבית לתוכו, שכיון שהם גזורים לעצמם אינם נטפלים לחצר [הגרי"ד נלדו (גלויות חזו"א) העיר, שלפי זה יהיה אסור לשאוב מים מבור עמוק עשרה טפחים ולהכניסם לבית, שהרי הוא מוציא מקרפף לבית]. אמנם סיים, שאם מקום המים הוא פחות מבית סאתים יתכן שאינו נחשב כרמלית אלא כרחבה, ומותר לטלטל לשם, וצ"ע.

וכדברי החזו"א כתב גם בשו"ת אמרי יושר (ח"א סי' קעז), ובמקום אחר (ח"ב סי' פ) כתב לענין עיר שיש בה אילנות, שדעת הבית מאיר (כאן סי' ט) שאם האילנות מוקפים לעצמם ומקום האילנות הוא יותר מבית סאתים, הרי מקום זה הוא כרמלית, וגם אם הוא פחות מבית סאתים אסור להוציא מהבית לשם, ואילו האמרי יושר צידד להיתר, משום שאין אומרים מחיצה לאיסור. ומ"מ, גם לשיטתו כתב האמרי יושר שאם יש בחצר שוחה עמוקה י' טפחים ובתוכה פירות, אסור להוציא מהבית לשם. [וראה ביה"ל לעיל ס"ד ד"ה אבל, שמוכח מדבריו שאופן זה אינו נדון כמחיצה לאיסור].

[שעה"צ ס"ק פה]

מִה שְׂאֵין בֵּין קְנָה שְׁעָל־כְּלִפְנֵים יְנִיד הַפְּדִירוֹן לְעֵמֶק צְשָׁנָה טַפְחִים, בְּדֹאֵי אֵינוּ בְּקָלָל רֶפֶשׁ וְטִיטָה⁽⁴²⁾.

42) מבוואר בדבריו שאם המים עמוקים י' טפחים במקום אחד כדיון רשות היחיד, יש לכל המדרון דיון של זרעים, ומצטרף להיות יחד יותר מבית סאתים אפילו שאינו מתלקט י' טפחים מתוך ד' אמות, ואף שבמשך המדרון עצמו אינו עמוק י' טפחים. והחזו"א (או"ח סי' פט ס"ק ג) כתב שלא נראה כן, שאם כן אין לדבר שיעור, שאם יש במשך ארבעה טפחים עומק י' טפחים, יהיה כל המקום נדון כזרעים, ועוד הקשה, שלא משמע כן בדברי הבי"י, ולכן נחלק החזו"א, ולדעתו המקומות שאינם עמוקים י' טפחים אינם מצטרפים להיות על ידם שיעור מקום המים רוב החצר או יותר מבית סאתים. ובמה שהקשה השעה"צ למה כל החצר אסורה, הרי מקום המדרון שאינו עמוק י' אינו כזרעים לדעת הרשב"א, תמה החזו"א (שם), שאפילו אם אין המדרון נחשב כזרעים, מ"מ יש נפקא מינה באופן שהמקום העמוק הוא רוב החצר, שאז נאסרים בין המדרון ובין החצר. וכן אם המקום העמוק הוא מיעוט החצר, אבל יש שם יותר מבית סאתים, הקירו אסור את המדרון והחצר משום שהם פרוצים במילואם למקום זה. [וכונת החזו"א שעל אף שהמדרון אינו בשיפוע של מחיצה, וכגון שמתלקט י' טפחים מתוך ד' אמות, מ"מ במקום שהמים עמוקים י' נאסרים, וממילא אסורים שאר המדרון שהרי אין שיפוע בשיעור מחיצה שיחוצץ ביניהם].

[ביה"ל ד"ה דינים]

מִה שְׂאֵין בֵּין קְשָׁמְקָא בְּמִיִּם קְעֵנְיָנְיָ⁽⁴³⁾.

43) ואם המחיצות עולות למעלה מן המים טפה, כתב החזו"א (או"ח סי' קג ס"ק ז) שיתכן שגם לדעת הריטב"א גם אם המחיצות מתלקטות י' טפחים מתוך ד' אמות נחשבת מחיצה, ושוב כתב (שם סי' קיג) שכל זה הוא לדעת המשנ"ב בפירוש דברי הריטב"א, אבל נראה יותר לפרש דברי הריטב"א באופן אחר, שכוונתו שאם יש הפסק ג' טפחים מן המקום היבש שבחצר עד תחילת המחיצה, כל החצר אסורה, כיון שבאופן זה תחילת המחיצה שבתוך המים מכוסה במים, וכיון שמים אלו הם הסיבה לביטול דין דירה ממקומם, אי אפשר לחלק באמצע המים ולהתיר את מקום המים שמן הגידוד ולפנים על ידי שלא יהיה ממנה ולפנים יותר מבית סאתים. אבל אם תחילת המחיצה קרובה למקום היבש פחות מג' טפחים, נחשב מדין לבדו כאילו המחיצה מתחילה מתחילת המים, ולכן היא מועילה להתיר.

[משנ"ב ס"ק פג]

וְאֵם יֵשׁ מְחִיצָה⁽³⁶⁾.

36) וגם אם עשה צורת הפתח בין הזרעים לשאר החצר, כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"ז סי' ו) שנחשב כשני מקומות, ואין הזרעים אסורים את החצר מדין רובו זרוע. ובשו"ת דברי חיים (או"ח ח"ב סי' כח) כתב, שיש להתיר גם על ידי מחיצה גרועה, כגון שיעמיד קנה קנה בפחות מג' טפחים בין זה לזה.

[משנ"ב שם]

עַל־כֵּן רָאוּי שְׁלֹא לְאָכַל או לְשִׁתּוֹת בְּקְנָה בְּשֶׁבֶת⁽³⁷⁾.

37) טעם נוסף שיש להזהר מלשתות בגינה בשבת הובא ברמ"א לעיל (סי' שלו ס"ג), שיש לחוש שמא יפלו שם מים ויצמיחו.

[שעה"צ ס"ק עט]

חֻלְקֵין רְשֵׁת לְעֵצְמָן וְהוּי בְּקָלָל בְּרַמְלִיחָה⁽³⁸⁾.

38) ובדעת החזו"א (או"ח סי' קיג) כתב השונה הלכות (ס"ל), שיש לחלק שאין המים מבטלים את המחיצה אפילו הם יוצאים מצד לצד.

[שעה"צ ס"ק פא]

וּבְמִדּוֹן בְּעֵנְיָנְיָ⁽³⁹⁾.

39) ולענין בריכת שחיה שהמקום המוקף הוא יותר מבית סאתים, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' לב) שאינה נחשבת מוקפת לדירה אלא אם כן יש בהיקף המחיצות שלה בית דירה, שאז נדונים גם היא לחלק מתשמישי הדירה, אבל אם אין בהיקף זה בית דירה, הרי זה נחשב לקרפף, ואסור לטבול בה בשבת משום איסור טלטול בכרמלית. ומקורו מדברי השעה"צ, שחילק בין מקום שכבר מוקף לדירה שאז אין שאר תשמישים מבטלים ממנו שם מוקף לדירה, לבין מקום שלא היה מוקף לדירה, שאין בכך תשמישים כאלו לעשותו מוקף לדירה.

[משנ"ב ס"ק פט]

דִּינָם פְּנִינְיָם⁽⁴⁰⁾.

40) ואם דעתו לפנות את המים מיד, כתב החזו"א (או"ח סי' פט ס"ק ד) שאין סבא שהדירה מתבטלת מחמתם, ואם פינה את המים כל שכן שאינו צריך לפרץ את הגדר ולחזור ולגדור לשם דירה, וסיים בצ"ע.

[משנ"ב שם]

כְּתִלֵי הַמַּיִם עֵצְמָן נְעֵשׂוּ מְחִיצָה בֵּין מְקוֹם הַמַּיִם לְשֶׁאֵר הַחֲצָר וְאֵין אָסוּר אֲלָא מְקוֹם הַמַּיִם עֵצְמָנָא⁽⁴¹⁾.

41) חילוק נוסף כתב החזו"א (שם), שאם המים נחשבים גזורים לעצמם, מקום המים נדון ככרמלית [לדעת הריטב"א אפילו אם הם ראוים לשתייה, ולדעת התוס' דוקא אם אין המים ראוים לאדם אלא לבהמה או לכביסה] אם הוא יותר מבית סאתים [ויש סוברים